

האשראי לעסקים קטנים ובינוניים – מחצית 2021

עיקרי הממצאים

✦ **האשראי לעסקים קטנים ובינוניים (עד 100 מיליון ₪) עלה במחצית הראשונה של 2021 ב-3.6% ביחס לשנת 2020 – גידול של כ-8.5 מיליארד ₪ (לאחר גידול של 2.8%, כ-6.5 מיליארד ₪, בשנת 2020). הגידול באשראי לעסקים קטנים הוא כשליש מהגידול באשראי לעסקים גדולים (מעל 100 מיליון ₪) שגדל ב-26.4 ממיליארד ₪ - 9.5%.**

✦ **האשראי לעסקים זעירים (עד 2 מיליון ₪) עלה בשיעור של 5% במחצית 2021, עלייה של כ-3.3 מיליארד ₪, זאת לאחר ירידה בשיעור של 6% בשנת 2020 (ירידה של כ-4.6 מיליארד ₪), כך שסך האשראי לעסקים זעירים עדיין נמוך מסך האשראי בסוף שנת 2019.**

✦ **בעוד האשראי לעסקים בינוניים (100-25 מיליון ₪) עלה בשיעור של 8% (תוספת של 5.8 מיליארד ₪) במחצית 2021, האשראי לעסקים קטנים (2-25 מיליון ₪) דווקא ירד בשיעור של 1% (ירידה של 546 מיליון ₪), כאשר את עיקר הירידה (6%) חוו עסקים עם מחזור שנתי של 5-10 מיליון ש"ח.**

✦ **במחצית הראשונה של שנת 2021 בנק ישראל העמיד לבנקים הלוואות מוניטריות בריבית שלילית -0.1%, בהיקף של כ-17.6 מיליארד ₪, בהמשך להלוואות בהיקף של כ-20 מיליארד ₪ בשנת 2020. הלוואות אלו משמשות את הבנקים למתן אשראי לעסקים קטנים ובינוניים¹.**

✦ **שיעור האשראי לעסקים קטנים ובינוניים מסך האשראי העסקי המשיך במגמת הירידה בשנים האחרונות וירד לכ-44.4%, ירידה של 1.4 נקודות אחוז לעומת שנת 2020, שיעור זה דומה לרמה הנמוכה של שיעור האשראי לעסקים הקטנים והבינוניים בסוף רבעון 1 2020, טרם הפעלת הקרן המיוחדת בערבות מדינה שהוקמה עם פרוץ משבר הקורונה.**

✦ **האשראי החוץ בנקאי**

- **היקף האשראי חוץ בנקאי (נתוני חברות מדווחות) רשם עלייה חדה של כ-29% והגיע לכ-6.7 מיליארד ש"ח, זאת לאחר ירידה של כ-10% בשנת 2020.**
- **כ-77% מיתרת האשראי לפרעון הוא לתקופה של עד חצי שנה.**

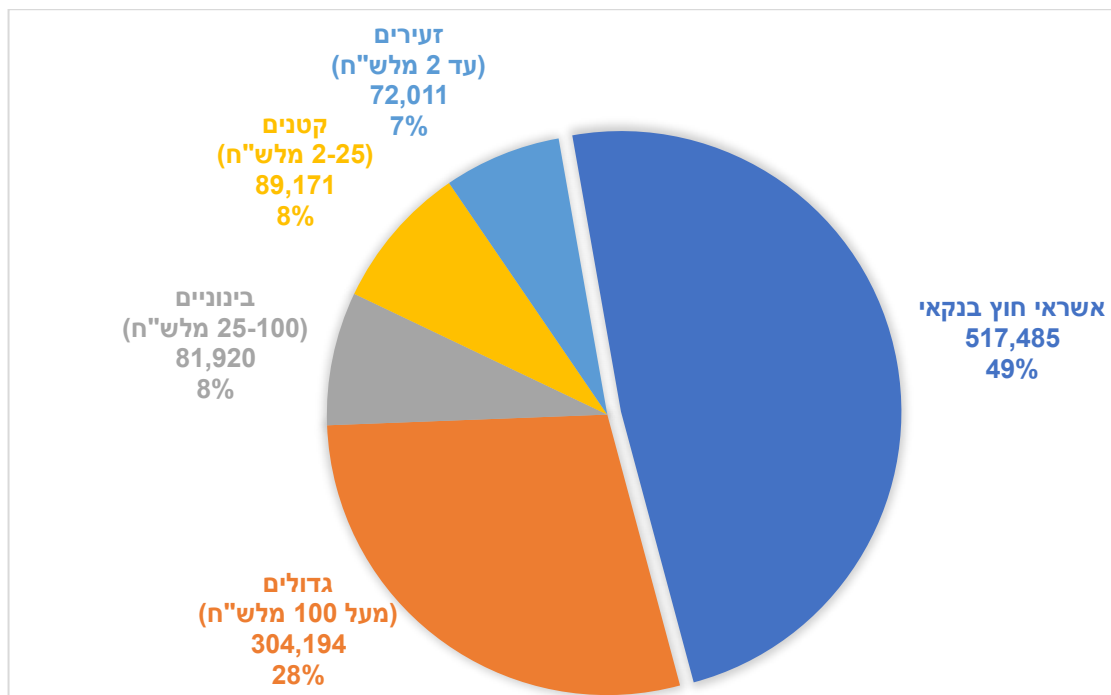
¹ התכנית הסתיימה בחודש יולי 2021 לאחר שהיקף הלוואות בתכנית הגיע ל-40 מיליארד ₪.

אשראי לעסקים קטנים ובינוניים

האשראי לעסקים

נכון ל-30.06.2021, היקף האשראי העסקי במשק עומד על 1,034 מיליארד ₪ בשנה, מתוכם כ- 517 מיליארד ₪ (כ-50%) הינו אשראי במערכת הבנקאית². בתקופת משבר הקורונה המשיכה מגמת הגידול של האשראי הבנקאי מסך האשראי העסקי. בעוד בסוף שנת 2019 האשראי הבנקאי עמד על 48% מסך האשראי העסקי, במחצית שנת 2021 חלקו של האשראי הבנקאי עמד על 50% מיתרת האשראי לעסקים במשק.

גרף 1 – התפלגות האשראי העסקי (מיליוני ₪) – מחצית 2021

נכון למחצית שנת 2020 האשראי העסקי במערכת הבנקאית עמד על 547 מיליארד ₪, מתוכם 304 מיליארד ₪ לעסקים גדולים, 82 מיליארד ₪ לעסקים בינוניים (25-100 מלש"ח), 89 מיליארד ₪ לעסקים קטנים (2-25 מלש"ח) ו-72 מיליארד לעסקים זעירים (עד 2 מלש"ח)³.

² נתוני בנק ישראל, התפתחות החוב של המגזר הפרטי הלא-פיננסי ברביע השני של 2021.

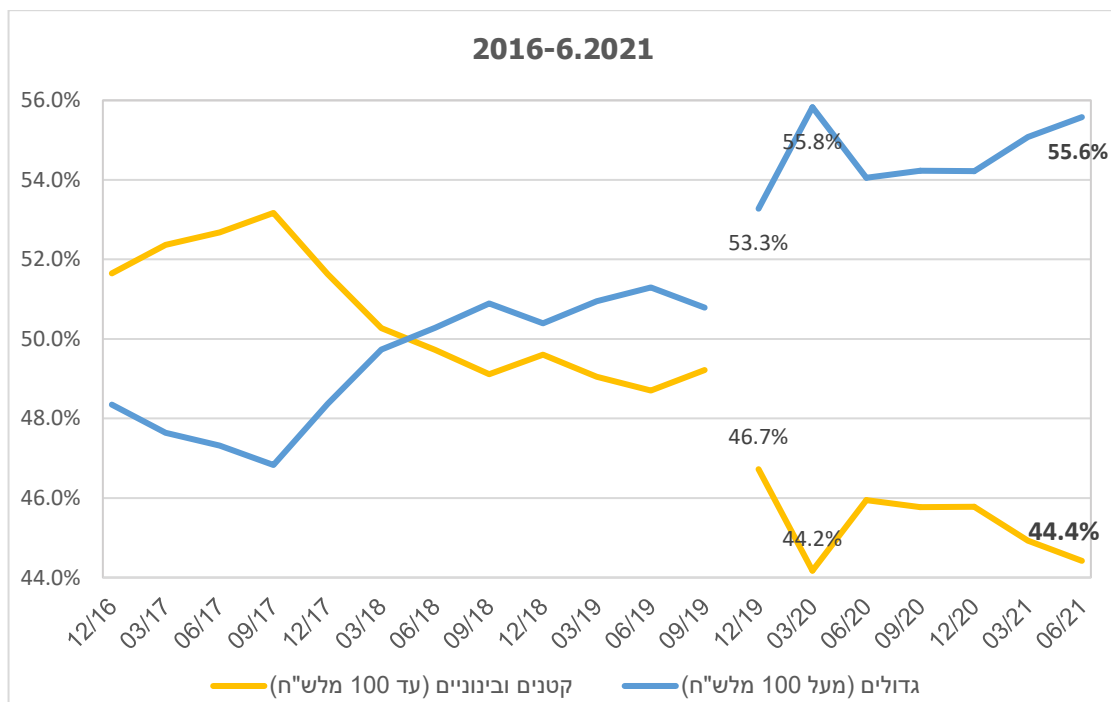
³ מנתוני הפיקוח על הבנקים לגבי אשראי בנקאי בחלוקה לגודל עסקים (מגזרי פעילות פיקוחיים), עולה שהאשראי לעסקים עומד על 547 מיליארד ₪ (ללא גופים מוסדיים). אולם נתונים אלו כוללים גם את האשראי לרשויות המקומיות, למלכ"רים ציבוריים ופרטיים, לחברות כרטיסי האשראי ולקבוצות רכישה. בפרסום "התפתחות החוב של המגזר הפרטי הלא פיננסי" בנק ישראל ניכה קבוצות אלו, שאינן שייכות למגזר העסקי, מנתוני האשראי הבנקאי, כך שהיקף האשראי העסקי מהבנקים עמד על 517 מיליארד ₪. בניית הנתונים לפי גודל עסק, התייחסו לנתונים לפי מגזרי פעילות פיקוחיים של הפיקוח על הבנקים, המסתכמים ל-547 מיליארד ₪.

במבט לאורך זמן על השוואת שיעור האשראי הבנקאי לעסקים קטנים ובינוניים לעומת עסקים גדולים, ניתן לראות שהחל מסוף שנת 2017 ישנה מגמת גידול באשראי לעסקים גדולים, ביחס לעסקים קטנים ובינוניים.

כפי שניתן לראות בגרף 2, מגמה זו מגיעה אחרי מספר שנים בהן היה גידול בחלק האשראי שניתן לעסקים קטנים ובינוניים במערכת הבנקאית ביחס לעסקים גדולים. החל מאמצע 2018 החלק של העסקים הקטנים והבינוניים באשראי החל לרדת בהדרגה. התחזקות משמעותית במגמה זו כבר ברבעון האחרון של 2019, טרם החלה השפעת הקורונה שנבעה בעיקר מירידה נומינלית הדרגתית של האשראי לעסקים זעירים (עסקים עם מחזור של עד 2 מיליון ₪).

עם תחילת הגבלות הקורונה ברבעון הראשון של 2020 ניתן לראות ירידה של ממש בהיקף האשראי לעסקים קטנים ובינוניים ביחס לעסקים קטנים. מגמה זו השתנתה במעט ברבעון השני של שנת 2020 בו שוב היתה עליה, כתוצאה מתחילת פעילות הקרן בערבות מדינה – קרן קורונה, עם זאת עלייה זו נעצרה בסוף שנת 2020 ומגמת הירידה המשיכה גם במחצית הראשונה של שנת 2021 כאשר שיעור האשראי הבנקאי לעסקים קטנים ובינוניים עמד על כ-44% מהאשראי הבנקאי העסקי בלבד.

גרף 2 – התפלגות האשראי העסקי במערכת הבנקאית⁴

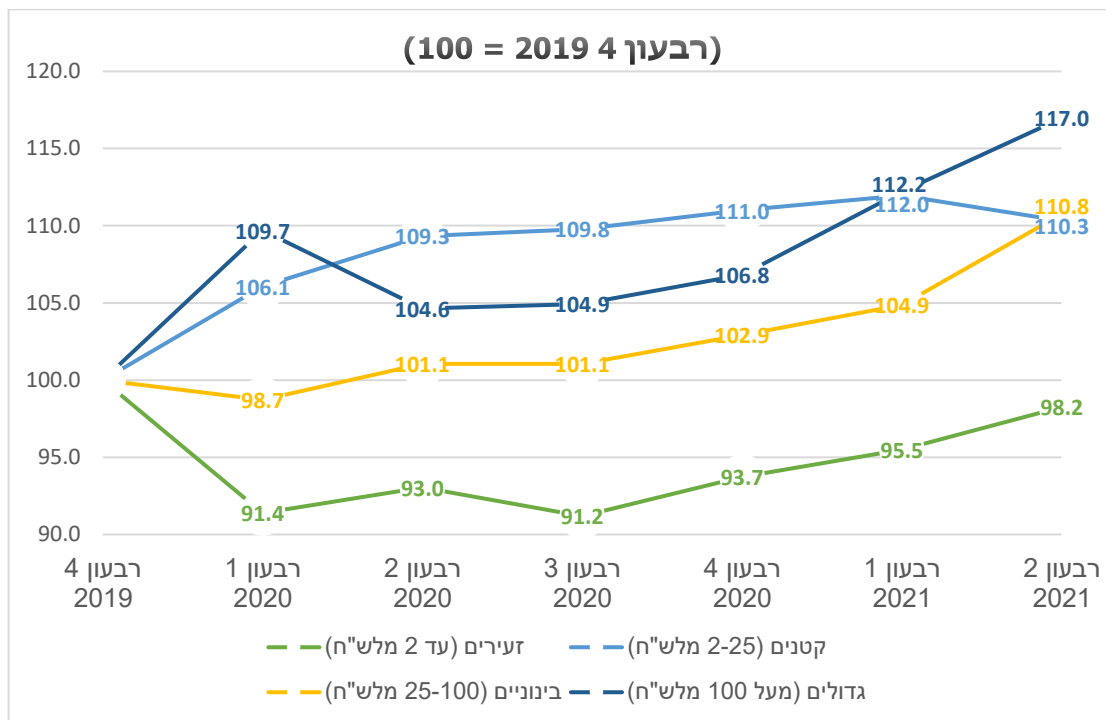
השינוי בשיעור האשראי במחצית הראשונה של שנת 2021 נובע מכך שהיקף האשראי לעסקים גדולים גדל בכ-9.5%, בעוד היקף האשראי לעסקים קטנים ובינוניים (מחזור שנתי של עד 100 מיליון ₪) גדל בשיעור של כ-3.6%.

⁴ בשנת 2020 בנק לאומי ביצע סיווג מחדש כך שהלוואות לעסקים זעירים הופחתו בכ-12 מיליארד ₪ בשנת 2019 בדוחות לשנת 2020. לצורך הצגת הנתונים על פני רבעונים, ביצענו את ההפחתה על הנתונים הרבעוניים לשנת 2020, להם לא פרסם בנק לאומי נתון מתוקן לאחר הסיווג. עם זאת ההשוואה בנתונים שנתיים של השנים 2019-2020 הינה בהתאם לנתונים מעודכנים שפורסמו על ידי בנק לאומי.

בניתוח השינויים במחצית הראשונה של 2021 לפי גודל עסק, ניתן לראות כי מגזר העסקים הזעירים (עד 2 מיליון ₪) עלה ב-5%, לאחר ירידה של 6% בהיקף האשראי בשנת 2020. עם זאת היקף האשראי לעסקים זעירים עדיין נמוך מהיקף האשראי בסוף 2019 טרום משבר הקורונה. עסקים בינוניים (25-100 מיליון ₪) לעומת זאת, עסקים קטנים (2-25 מיליון ₪) חוו צמצום של כמעט 1% בהיקף האשראי ועסקים בינוניים.

בבחינה לפי רבעונים ניתן לראות כי צמצום האשראי של העסקים הקטנים (2-25 מיליון ₪) נוצר ברבעון השני של 2021 לאחר שהפעילות המשמעותית של הקרן בערבות מדינה החלה לדעוך. עסקים גדולים (מעל 100 מיליון ₪) נהנו מעלייה של כמעט 10%, בקצב די דומה בשני הרבעונים. כך גם העסקים הזעירים (עד 2 מיליון ₪) שחוו גידול של 5% בקצב אחיד בין הרבעונים. לעומת זאת, העסקים הבינוניים (25-100 מיליון ₪) נהנו מגידול אשראי משמעותי במיוחד ברבעון השני (6%) בהמשך לגידול קל ברבעון הראשון (2%).

גרף 3 – שינויים רבעוניים בהיקף האשראי הבנקאי, לפי גודל עסק

אשראי חוץ בנקאי

התפתחות האשראי החוץ בנקאי

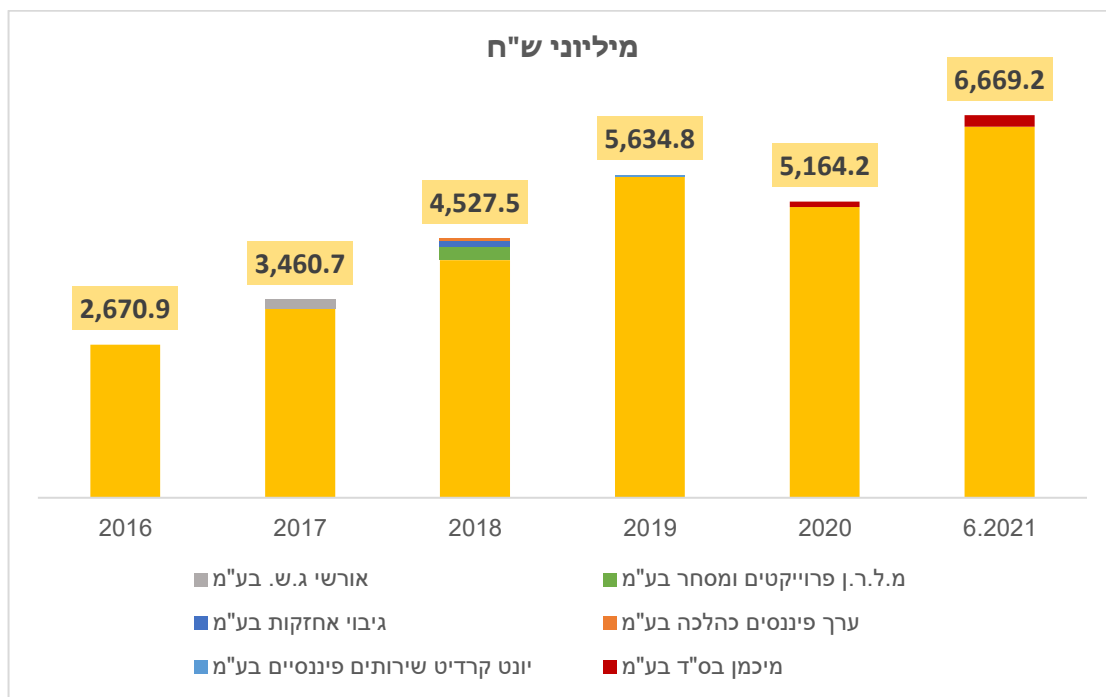
כיום פועלות מספר חברות מימון חוץ בנקאיות עיקריות הפונות גם לעסקים הקטנים והבינוניים (אך לרוב לא לעסקים זעירים)⁵. פעילות זו, בהיקף של כ- 6.7 מיליארד ₪, נותנת מענה חלקי לבעיית תזרים המזומנים וההון חוזר של העסקים.

⁵ יש מספר חברות אשראי חוץ-בנקאי נוספות המדווחות אשר אופי פעילותן מתייחס בעיקר להלוואות ליזמי נדל"ן או הלוואות כנגד בטוחות נדל"ן.

בשנת 2021 החלה חברה נוספת המעניקה אשראי לעסקים קטנים ובינוניים לדווח לבורסה, חברת מיכמן בס"ד בע"מ, עם תיק אשראי של כ-200 מיליון ₪.

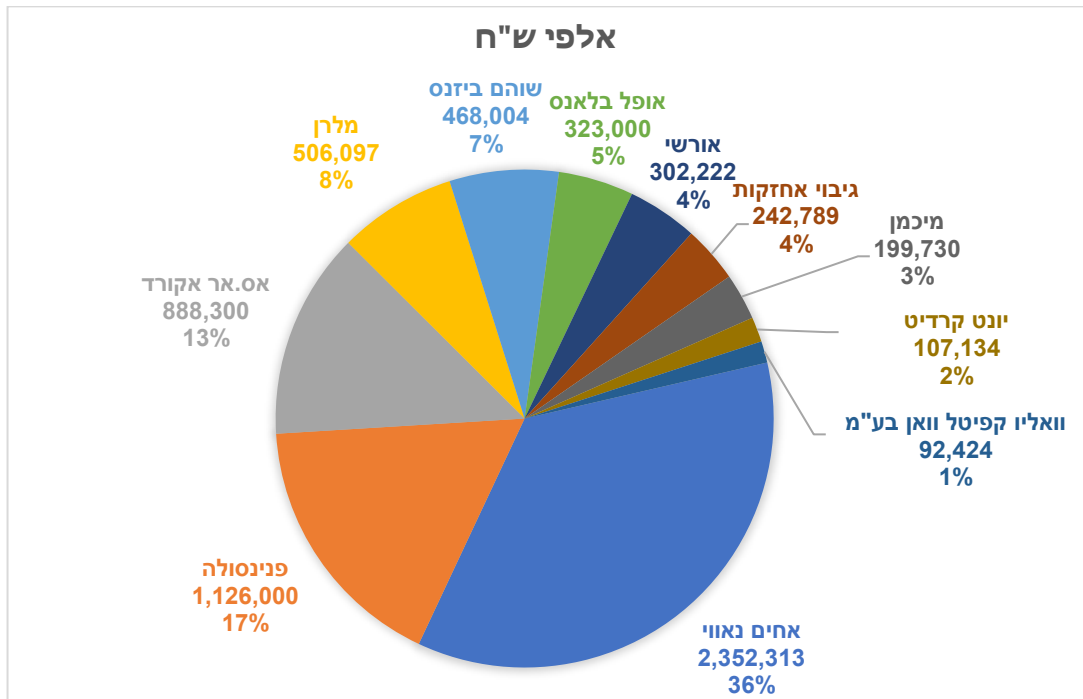
במחצית שנת 2021, היקף האשראי עלה בכ-1.5 מיליארד ₪, עלייה של כ-29%. בין 2016 ל מחצית שנת 2021, סך היקף האשראי של חברות אשראי חוץ בנקאיות מדווחות עלה בכ-150%.

גרף 4 – התפתחות האשראי החוץ בנקאי (חברות מדווחות)

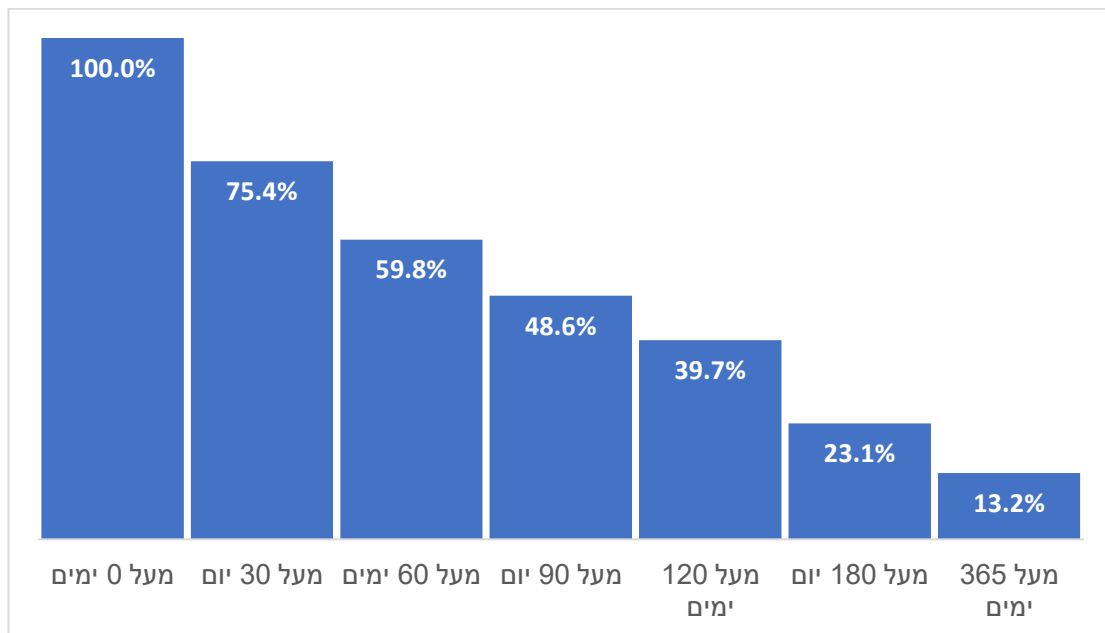
ניתן לראות כי עיקר הגידול בהיקף האשראי במהלך השנים, נובע מהחברות שדיווחו גם בשנים קודמות ולא מהוספת נתוני האשראי של חברות שהפכו למדווחות בשנים האחרונות.

גרף 5 – התפלגות האשראי החוץ בנקאי – חברות מדווחות 30.6.2021

מקור: עיבודי הסוכנות על הדוחות הכספיים של החברות המדווחות
עיקר האשראי החוץ בנקאי ניתן לטווח קצר, כאשר רק כ- 13% מיתרת האשראי אמור להיפרע בתקופה של מעל שנה, וכ- 77% מיתרת האשראי אמור להיפרע בתקופה של פחות מחצי שנה.

גרף 6 - התפלגות מצטברת של ימי האשראי החוץ בנקאי (חברות מדווחות)

התפתחויות במחצית הראשונה של שנת 2021

בבחינת נתוני חברות האשראי החוץ בנקאי במהלך מחצית שנת 2021 בהשוואה לנתוני השנים 2019 ו-2020, ניתן להבחין כי הביקוש לאשראי החוץ בנקאי גדל בצורה ניכרת במהלך המחצית הראשונה של 2021, כאשר בתקופה זו מדינת ישראל סיימה עם הגל השלישי של המגפה ונכנסה לתוך גל רביעי. בהשוואה לסבבים הקודמים של המגיפה, בגל הרביעי לא הוטלו מגבלות המונעות פעילות ולכן הייתה השפעה נמוכה על הענף.

במחצית הראשונה של שנת 2021, עלתה הרווחיות של חברות האשראי החוץ בנקאי אשר הביאה לחלוקת דיבידנדים, ולפדיון אגרות חוב.

צעד משמעותי שבוצע על-ידי החברות הוא הקטנת הריבית להלוואות שלקחו מתאגידים בנקאיים באמצעות הסכמים חדשים, אשר יכול להוביל בעתיד להגדלת הרווחיות על הלוואות שניתנות ללקוחות.